

Mese, Esterházy-prófécia és valóság Salzburgban

A Salzburgi Nyári Ünnepi Játékok vendégserege idén is több mint 150 produkecióból válogatható. Az operák, a koncertek és a színházi műfaj a régmúlttól a kortárs művészetig neves előadókkal, szupersztárokkal és kiemelkedő fiatal tehetségekkel kényeztette a kultúrára fogékony közönséget.

➤ Dr. Székely György / Salzburg

Az előadások a salzburgi hagyomány szerint idén is néhány központi téma köré csoportosultak: a tíznapos egyházzenei sorozat centrumában az európai keresztény zene állt. Haydn Teremtés-oratóriumát Fischer Ádám vezényelte. A modern zenei sorozat két kortárs doyen, a 90 éves Kurtág György és Friedrich Cerha, valamint Eötvös Péter és egy fiatalabb, de már nemzetközi hírű művész, az angol Thomas Adés köré épült. Valamennyiük művészetét több koncert és egy oratórium (Eötvös Péter: Halleluja), valamint egy opera (Adés: Az öldöklő angyal – Bunuel 1962-es kultfilmje után) fémjelzte.

Nekünk kerítés kell?

Kiemelkedő sikert ért el Eötvös Péter oratóriuma, amelyet a Bécsi Filharmonikusok felkérésére írt. Három évig dolgozott a számára új műfajt jelentő kompozíción, amelynek szöveggönyvére Esterházy Pétert kérte fel. A közös munka eredményét az Ausztriában is hatalmas tiszteletnek örvendő Esterházy sajnos már nem érthette meg. A bemutatót az ő emlékére ajánlották és a fesztivál elnöksége beszédében méltatta a „világirodalmi jelentőségű magyar író”. Az oratórium szövege igazi Esterházy-szarkazmusokkal teli anyag, Eötvös eleinte félt, hogy csak a magyar közönség szá-

mára lesz érthető. Főszereplője egy középkori szerzetes, a „dadogó Notker”, akit a zenészek és a dadogók szentjeként később boldoggá avattak.

A mű igazából profán anti-oratórium: tele humoros utalásokkal, máskor az európai tragédiákat idézi egy részeges, káromkodó angyal, a dadogó próféta és egy narrátor előadásában. A kórus – a Magyar Rádió Énekkara, melynek kiváló teljesítményét külön is méltatták – hol különféle kórok valós és kitalált Halleluja-fragmentumait énekli, máskor a jelenkor politikai életét parodizálja. A dadogó próféta (Topi Lehtipuu kiváló finn tenor alakításában) mindenre későn reagál; a 2001. szeptember 11-i terrortámadás alatt bizarr történet zajlik, a közönség hol sír, hol nevet.

A 2010-ben született Esterházy-szöveg mára beteljesedett próféta lett: „Nekünk határok kellenek. Mindenhová kerítéseket húzunk, a kerítést is bekerítjük... Talán most először nincsen mit mondanunk a jövőről”. Peter Simonischek személyében Ausztria egyik legnevesebb színészét kérték fel narrátornak, míg Iris Vermillon érdes alhangja különleges színezetet adott a földre érkezett, a prófétát faggató angyalnak. Daniel Harding karmester a bécsiek élén – amúgy Brahms és Mahler művek szomszédságában – óriási közönség, majd kritikai sikert aratott. Az oratóriumot ősszel itthon is hallhatjuk, Budapesten a bécsieket azonban már maga a szerző fogja vezényelni.

Jelenet Eötvös Péter: Halleluja – Oratorium balbulum című művének ősbemutatójából

Richard Strauss műve, a Danaé szerelme a valóságtól menekülő, mitológiai témát feldolgozó opera

Egy jobb világ?

„Majd találkozunk egy jobb világban” – fordult a 80 éves Richard Strauss a Bécsi Filharmonikusokhoz 1944-ben, a Danaé szerelme főpróbája után, melyet akkor nem követhetett bemutató. A több éven át készült operát Salzburgban kívánták a közönségnek bemutatni, ám a Hitler elleni Stauffenberg-merénylet miatt a Salzburgi Ünnepi Játékokat betiltották. A valóságtól menekülő, mitológiai témát feldolgozó szerző utolsó műve így életében nem került előadásra, és azóta is ritkán látható operaszínpadon. A kissé bonyolult librettó és a magas követelményeket támasztó énekes szólamok lehetnek ennek okai. A zene – amint arról Hans Welser-Möst karmester nyilatkozott – a legerősebb, legcsodálatosabb Strauss-muzsikákhoz tartozik; a mester utolsó éveinek egyik remekműve.

Öt éve Berlinben modern, jelen időnkre utaló rendezést, Salzburgban pedig az angol Alvis Hermanis látványos, aranyban, az arab mesék öltözeteiben tobzódó, fehér elefánt, élő szamár szereplésével felturbózott előadást láthatunk. Strauss zenéje és a bécsiek, valamint a két főszereplő, Krassimira Stoyanova (Danaé) és Thomas Koniczny (Jupiter) teljesítménye átütő sikert aratott. Hazánkat egy mutatós szerepben Celeng Mária szopránénekesnő képviselte – kiválóan.

Mozart da Ponte operáinak sorozatát a leköszönő színpadi művészeti vezető, Sven-Eric Bechtolf egy vadonatúj, bájos Cosí fan tutte előadással tette teljessé. A Don Giovanni két éve egy garnizállóba helyezett, akkoriban kritikusan fogadott produkcióján a rendező kicsit változtatott idén. De ez nem függött össze azzal, hogy a Don Giovannit alakító Ildebrando D'Arcangelo és Luca Pisaroni Leporello alakjában a korábbihoz képest még érettebb és még nagyobb formátumú alakítást nyújtott.

Nem hiányozhatott a „sztár-produkció” sem a nyárból: Anna Netrebko a Manon Lescaut (Puccini) koncertszerű előadásában tündöklött – a szó szoros értelmében. A nagy várakozásnak nemcsak a világhírű művésznő hangja, hanem valószínűleg minden idők legdrágább fellépőruhája is tárgya volt. A fesztivált szponzoráló Swarovsky cég 35 ezer kristállyal ékesített fekete luxus estélyi ruhát tervezetett Netrebko számára. Ám szinte még a kristályok csillogását is

elhomályosította a kíváncsiság Anna Netrebko új férje, az azerbajdzsáni Yusif Eyvazov iránt, aki feleségével egy színpadon, a szerelmes lovag, Des Grieux szerepét alakította. A kritika szerint a fiatal művész intenzív hangerővel, de nem kiforrott hangkultúrával rendelkezik. A közönség azonban a jelen produkcióval is nagyon meg volt elégedve, óriási ovációval díjazták a fiatal azeri teljesítményét. Láthatóan nem marad „a Netrebko férje” – saját jogon is népszerű énekesse válhat. Netrebko alakítása viszont a legkényesebb kritikuskokat is lefegyverezte, és a librettóhoz nem mindig illő luxusruhát is feledtetni tudta. Kiemelendő Marco Armiliato és a Münchener Rádiózenekar kiváló muzsikálása is.

Ritkaságok Schiff Andrásról

Schiff András két koncertje is új világba vezette a közönséget. A kiváló, 20 éve működő Jerusalem Vonósnégyessel Brahms f-moll zongoraötöse mellett egy szinte ismeretlen művet adott elő: Mieczyslaw Weinberg 1944-ben íródott zongoraötösét. A zsidó származású lengyel zeneszerző családja elpusztult a II. világháborúban, ő maga a Szovjetunióba menekült. Sosztakovics, akinek egyébként szomszédságában lakott, nagyra értékelte művészetét – nem úgy, mint a rendszer. Ő sem lett a rezsim kedvence, így nagy számban írt kamaraműveit, operáit, szimfóniáit ritkán mutathatta be. Egyszer-egyszer azonban olyan nagyságok, mint Gilelsz, Rosztropovics, Kogan, Kondrasin interpretációiban hallhatóak voltak. 1996-ban hunyt el Moszkvában. Halála után tíz évvel került a nemzetközi figyelem középpontjába Az utazó című, holokausztról szóló operájával, amelyet Moszkva után a Bregenzi Fesztiválon, majd Londonban is bemutattak. A 45 perces, szinte ismeretlen zongoraötöst Schiff András javasolta a Jerusalem kvartettnak a Salzburgi program számára. Az eredmény nem maradt el: a bemutató zajos sikert aratott.

Szintén 20. századi zene szerepelt Schiff András második koncertjén – nem mindennapi körülmények között. Debussy nyolcéves kislányának, „Chochou” Claude-Emmanak írt egy meseballettet, melyet Schiff a Salzburgi Marionett Színház báboisaival mutatott be a fesztivál egyik csemegéjeként. A Játekkatona és Pulcinella szerelme különleges színfolt lett a Salzburgi Játékok történetében, mivel a nemzetközi hírű helyi bábszínház először jelent meg a nyári ünnepi műsor részeként. Debussy Gyermekmakkó, valamint Schumann: Pillangók ciklusának előadása után az utóbbiból is létrehoztak egy kis bábjátékot két testvér szerelmi rivalizálásáról. A Mozarteum lelkes közönsége azonosulni tudott a zongoramuzsika és a bábjáték mesevilágával, egy kicsit elszakadva a nem mindig szívderítő földi valóságtól. „Isten veled Európa!” – hangzik el a Danaé szerelme harmadik felvonásában. De Salzburg még remél és mesél: Cecilia Bartoli, a Salzburgi Pünkösdi Ünnepi Játékok művészeti igazgatója már a 2017. év parádés programját hirdette meg az alábbi címmel: „Wonne der Wehmut” – A bánat gyönyöre (Goethe). A jegyek már megrendelhetők...